

Honderd jaar Odeon

Een kleine geschiedenis van Rotterdam

Revue Vlinders (foto Voorwaarts, Sociaal Democratisch Dagblad 9-11-1926).

.Van Bandung naar de zolder van Odeon

Albert Aalbers

Aalbers sr. bleef nog tot zijn dood in 1948 verantwoordelijk voor de gang van zaken in Odeon. Zoon [Albert](#) was in 1928 verhuisd naar Nederlands-Indië om daar zijn geluk te beproeven. Met een collega stichtte hij het bureau Aalbers en de Waal Architecten en vestigde zich in [Bandung](#), het hoger gelegen, koelere alternatief voor de warme en broeierige

havenstad [Batavia](#) (Jakarta). Aalbers maakte daar furore als modernistisch architect. De [Japanse bezetting](#) luidde het einde in van zijn voorspoed. Vanaf 1942 ervoer hij de gruwelen van oorlog en bezetting in een Jappenkamp. Toen hij in 1946 met zijn vrouw en twee dochters naar Nederland repatrieerde, had hij niettemin de intentie om zo snel mogelijk terug te keren naar Bandung. De politieke ontwikkelingen en zijn gezondheid staken daar een stokje voor.

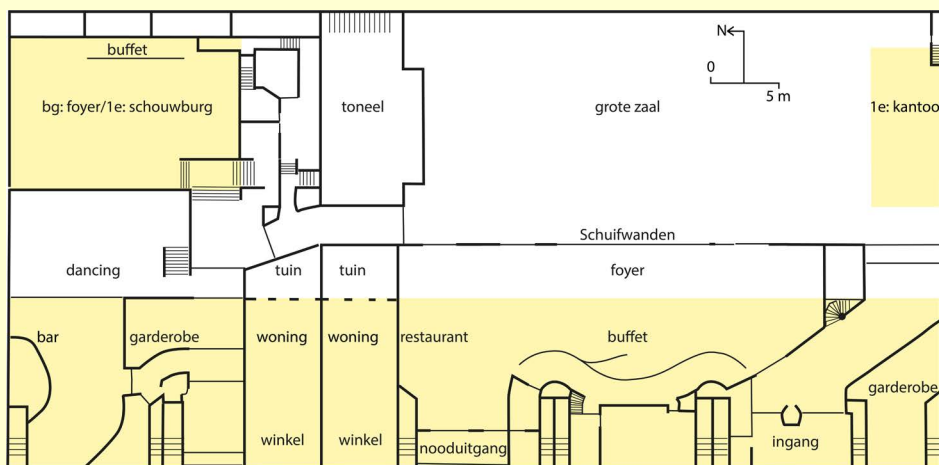
Na het overlijden van Aalbers sr. ontfemde zoon Albert zich over het beheer van Odeon. Aalbers en De Waal Architecten verhuisden naar de zolder van Odeon, alwaar Albert zich boog over de renovatie van zijn Odeon. Het lag voor de hand dat hij daarbij inzichten verwerkte die hij bij zijn werk in Nederlands-Indië had opgedaan. Zijn biograaf omschreef het interieur van Odeon als een 'volkse variant' op zijn deftige [Savoy Homann Hotel](#) in Bandung.

De kranten waren enthousiast over het resultaat: 'In Odeon is geen half werk verricht... Uit alles blijkt dat daar in Odeon de wil heeft voorgezeten, met betrachting van

soberheid en eenvoud iets goeds tot stand te brengen'. De grote zaal had een nieuw plafond en een feestelijke verlichting en het gebouw was voorzien van een nieuwe entree en een ruime garderobe.

'Een ware verrassing levert de [foyer](#) op, uitgevoerd in rood en zilvergrijs.' Vol waardering was men over enkele technische ingrepen, zoals de naar boven schuifbare wanden tussen foyer en grote zaal. Daardoor was 'de verplaatsing van het publiek van zaal naar foyer een kwestie van een halve minuut.' De tabakswalm, 'een van de kwalen van de grote zaal', behoorde dankzij het rookafzuigstelsel tot het verleden. De schouwburgzaal had met bescheiden middelen een 'totale verandering' ondergaan. 'Ze maakt thans door de nieuwe verlichting en het eenvoudige strakke [ornament](#) langs het plafond en wanden, een rustige en beschaafde indruk.'

In 1951 werd de Grote zaal voorzien van een geheel nieuwe [parketvloer](#), 'zo zacht en glad als de wang van een lief meisje en zonder de zakformaten Alpen, die in de oude vloer de koppen opstaken.' De vloer was hellend gemaakt, waardoor de bezoekers achter in de zaal een beter zicht kregen op het [podium](#). Die verbeteringen waren ook nodig, want de concurrentie diende zich aan. De nieuwe concertzaal van [Ahoy](#) kon zelfs 1450 gasten bergen, bijna anderhalve keer zoveel als Odeon.

© Jan van den Noort, Rotterdam 2024

Restauratie oude zalen Gebouw Odeon. Ontwerp: Aalbers De Waal Architecten, 1948, begane grond; NI-AALB-1 + bestaande situatie december 1946, SAR NL-RtSA_396-03_P19-7-1948_050_00001.

Woningen op 1e t/m 3e verdieping, schouwburg en kantoor op 1e verdieping.

Odeon, Grote zaal (ca. 1948)

Het Rotterdamsch Parool maakte dankbaar gebruik van het vernieuwde Odeon om er een film over de bouw van het schip de [Willem Ruys](#) te tonen. Ter aanvulling werd 'een fraaie reisfilm van Zweedse origine' getoond en 'een film over het bouwen van een primitieve brug door inboorlingen ergens in donker Afrika... op weergaloos handige wijze.'

De piepjonge Speeltuinenvereniging 't Kinderhoekje maakte zich sterk voor een speeltuin aan het begin van de Essenburgsingel. Toen de aanleg vertraging opliep, nodigde 't Kinderhoekje de kinderen van Rotterdam uit om in Odeon kinderfilms te komen kijken. Onder het motto 'de kinderen van de straat' maakten bijna 10.000 kinderen in 1949 kennis met het fenomeen film en met Odeon.

De grote zaal bleek zich ook goed te lenen voor concerten 'Zelfs het pianissimo boette in deze grote ruime niets van zijn karakter in en dit zegt wel wat, evenals het feit, dat de klank van de vleugel ook in het forte buigzaam blijft en het gezongen woord duidelijk verstaanbaar is. Het ziet er dan ook naar uit dat Rotterdam een goede concertzaal rijker is geworden.' Iets later klonk het forte van de eerste popgroepen.

Televisie vriend en vijand

Afgaand op het aantal beschouwingen in de kranten ging het feestzaal Odeon in de jaren vijftig voor de wind. De tv die in 1951 zijn entree maakte en vanaf 1960 alle avonden uitzond, leek de pret nauwelijks te drukken; tv en feestzalen waren geen vijanden, integendeel.

In 1957 maakte de VARA-televisiequiz 'Weet wel wat je waagt' opnamen in Odeon. De aanwezigheid van de camera's droeg ertoe bij dat de zaal goed gevuld was. Bokspromotor [Theo Huizenaar](#) was in zijn nopjes, omdat 'dank zij de TV het Rotterdamse Odeon eindelijk de lof kreeg, die het verdient als burcht van de bokssport in veertig onafgebroken jaren.'

Hans Langerak, leider van het Haagse cabaret-gezelschap 'Schots en scheef' draaide de boel om. Voor de Sport- en Ontspanningsvereniging [Pakhuismeesteren](#) voerde hij in Odeon de 'allereerste (gefingeerde) uitzending van de Nederlandse Commerciële Televisie Stichting' op. Het televisietestbeeld was in een bijzonder omvangrijk formaat zichtbaar op het podium, muziek en dans droegen bij aan de gewenste televisiesfeer. En ook hier werd de avond afgesloten met een dansje.

Het aantal tv-uren werd geleidelijk uitgebreid, waardoor [het nieuwe medium](#) diep doordrong in de Nederlandse samenleving. In 1964 kwam er een tweede tv-net bij en vanaf 1967 kon zelfs in kleur worden gekeken. Nieuwe omroepen als de TROS en Veronica zorgden voor een flinke dosis amusement en hoewel er veel kritiek was op de '[vertrossing](#)', bond de buis menig Nederlander aan de kijkstoel. Het effect op het verenigingsleven en de feestzalen kon niet uitblijven.

De redactie van Het Vrije Volk zond haar jongste journalist Pieter Spreeuw na de oorlog avond aan avond naar de toneeluitvoeringen ter stede. 'Het kon in die jaren niet op. De amateurtoneelverenigingen - groot en klein, goed en slecht - brachten stukken bij de vleet en ze trokken volle zalen. Eerst hadden ze de [tombola](#) niet nodig, maar later wél en toen was er televisie in het land en die deelde links en rechts dreunen van jewelste uit.' De verenigingen sneuvelden en ook de tombola met bal na kon hen niet redden. 'Of het nu duur in [Lommerrijk](#) of Palace was of goedkoop in een of ander achterafzaaltje; 't was allemaal zelfwerkzaamheid, zélf doen, zélf plezier beleven aan het stuk van de avond. Ik ken een gezin dat zijn eigen huiskamer naar het toneel overbracht. En ik ken een oude heer die alle decors in elkaar timmerde en ze beschilderde, zó móóí... Ik denk ook aan het goedwillende, enthousiaste, heerlijk Rotterdams sprekende troepje moeders en vaders dat op een toneeltje ergens in nergens stond en daar een voorstelling gaf, zó mooi en zó gaaf dat zelfs de kastelein z'n glazen bier liet staan.'

Het aantal verhuringen van de zalen in Odeon liep sterk terug, behalve onder ouderen. In 1947 had het parlement de wet '[Noodvoorziening ouden van dagen](#)' aangenomen, aanvankelijk bedoeld als tijdelijke voorziening, maar in 1957 omgezet in de [Algemene Ouderdomswet](#), beter bekend als AOW. Daarmee kreeg de Nederlandse vrijetijdsbesteding een flinke injectie. Veel oudjes kropen achter de buis, maar een groot aantal nam deel aan de uitjes en de feestelijke avonden van de [Rotterdamse Bond van Ouden van Dagen](#). Odeon kon die belangstelling goed gebruiken, maar het was niet voldoende.

Albert Aalbers maakte de teloorgang van zijn creatie niet meer mee. Hij overleed in 1961. Kort daarop stierf zijn rechterhand, de cabaretier, dansleraar en conferencier Johnny P. Beckmann, verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken in Odeon. Aalbers' schoonzoon A.Th. de Klark (Ton, 1927-2019), draaide al een tijdje mee in de organisatie; aan hem de zware taak om Odeon te hoeden voor de ondergang.

Geboortegolf en SeksSamen

Dankzij de naoorlogse geboortegolf waren de jongeren eind jaren zestig ineens met veel meer en dat lieten ze merken ook. Het moest allemaal anders.

In 1966 organiseerden de Jonge Socialisten in Odeon een druk bezochte teach-in over economische en buitenlandse politiek. Voor een jong publiek zetten acht 'wijze mannen' hun politieke standpunten uiteen en ontstond een discussie die rechtstreeks op de radio werd uitgezonden. In 1966 was Vietnam één van de onderwerpen, maar in 1967 was [Vietnam](#) hét onderwerp. In Odeon werd een avond met protestsongs georganiseerd met aansluitend een fakkeltocht naar het beeld 'Verwoeste stad' van [Zadkine](#) en als het aan de organisatoren had gelegen een bezoek aan de Amerikaanse oorlogsbodems in de Parkhaven. Het gemeentebestuur stemde met die visite niet in. Voor de volgende dag was een demonstratieve voettocht voorzien naar Den Haag. Het leek de vierhonderd bezoekers daarom een goed idee in Odeon te blijven slapen, maar daar staken politie en brandweer een stokje voor. Tijdens de [studentenrevolte in Parijs](#) toonden de actievoerders minder scrupules. De naamgenoot van Odeon, het majestueuze Théâtre de l'Odéon, bleef een maand lang in handen van honderden jongeren.

Dankzij de introductie van de anticonceptiepil in 1964 raakte de vanzelfsprekende samenhang tussen seks, huwelijk en voortplanting wat meer op de achtergrond. Over seks werd openlijker gesproken en de [Nederlandse vereniging voor seksuele hervorming \(NVSH\)](#), opgericht in 1946, bloeide op als nooit tevoren. In de jaren zestig had de NVSH 200.000 leden en zestig consultatiebureaus voor anticonceptie en seksualiteit.

In 1970 hield de NVSH een druk bezochte teach-in in Odeon getiteld SeksSamen. Gepleit werd voor de afschaffing van artikel 49 van de Algemene Politieverordening. Dat verbood om 'anderen de gelegenheid te geven onderling onttuchtige handelingen te plegen'. Zo'n verbod 'onderdrukt met name de seksuele vrijheid van jongeren, die zelden over eigen woonruimte beschikken', aldus de NVSH. Je hebt dan 'weinig andere mogelijkheden dan het in het park te doen, in een auto, in een duur hotel of in het gunstigste geval op een divan bij welwillende kennissen.' De organisatoren van SeksSamen stelden voor om een seksueel trefcentrum te beginnen: 'een plaats waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en tegen een geringe vergoeding geriefelijk met elkaar kunnen slapen.' Voor de meeste teach-in-bezoekers was dat een brug te ver, maar een ruime meerderheid van de zaal onderschreef de suggestie van Dolle Mina Els Kuiper om een centrum op te richten waar allereerst gedacht en gepraat wordt. 'En misschien kunnen we daarna nog naaien, nou, dat is dan fijn.'

Volgende keer meer. © Jan van den Noort, Rotterdam 2025. 'Honderd jaar Odeon, Een kleine geschiedenis van Rotterdam' verscheen eerder in het Rotterdams Jaarboekje 2025, 176-205..